

تعریف و چیستی

آن‌ها مرکز یادگیری گفته می‌شود (اسکات، ۱۹۹۷). مراکز یادگیری را تقریباً در هر جایی می‌توان دایر کرد. این مراکز می‌توانند به صورت الکترونیکی باشند و یا فضایی از مدرسه، دانشگاه، سازمان و ... را به خود اختصاص دهند. مراکز مزبور به منظور تطابق با نیازهای فردی افراد و برای دست یافتن به اطلاعات مورد نیاز در یک فرایند یادگیری مادام‌العمر طراحی می‌شوند. در واقع محل یادگیری فراشناختی فعالی هستند که در آن‌ها رسانه‌ها، مواد و وسایل چاپی، سمعی و بصری، رایانه‌ای و ... براساس نیاز یادگیرندگان فراهم، طراحی، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی می‌شوند. هدف اصلی چنین مراکزی فراهم کردن امکانات یادگیری برای مطالعه مستقل و خودجوش یادگیرندگان و ارائه خدمات یادگیری رایگان، آسان و لذت‌بخش به مخاطبان است.

مرکز یادگیری فضایی است که افراد می‌توانند در آن اطلاعات و مهارت‌های مورد نیاز خود را از طریق مراجعه به مواد و منابع متنوع یادگیری، و مشاوره و راهنمایی‌های موجود در مرکز بهبود بخشند. در واقع نوعی خودگستری و یادگیری خودگردان محسوب می‌شود که براساس نیازهای آنی فرد در هر لحظه در فرایند زندگی و کار ممکن است پیش بیایند؛ خواه این کار از طریق امکانات و تسهیلات یادگیری الکترونیکی صورت پذیرد و خواه از طریق مراجعه به دیگر منابع یادگیری که با مشاوره و راهنمایی‌های موجود در این مرکز میسر می‌شود (اسکات، ۱۳۸۴).

ظهور عصر اطلاعات یکی از عظیم‌ترین چالش‌هایی است که امروزه جوامع را تحت تأثیر قرار داده است. حجم عظیم اطلاعاتی که از طریق کتاب، تلویزیون، بزرگراه‌های اطلاعاتی، کنفرانس‌های ویدیویی، و حقایق مجازی ارائه می‌شوند، از جمله ویژگی‌های محسوس عصر اطلاعات است. بدون شک ورود جهان به هزاره سوم تمدن بعد از میلاد مسیح (ع) و اوج عصر اطلاعات، پدیدآورنده مناسبات جدیدی در عرصه حیات بشری است و همراهی با این حرکت، در گرو تغییرات اساسی در پرورش توانمندی‌های انسان امروزی است. در این میان، یکی از بسترهای مناسب برای جوامع، استفاده از مراکز یادگیری مناسبی است که همگام با تغییرات ایجادشده در فناوری‌ها و اطلاعات، به نیاز روزافزون کاربران پاسخ می‌دهند (سلیمانی‌ازندریانی، ۱۳۸۸).

مرکز یادگیری عبارت است از محیطی فردی‌شده که به منظور تشویق یادگیرنده به کاربرد انواع رسانه‌های آموزشی، درگیری با فعالیت‌های متنوع یادگیری، و به عهده گرفتن مسئولیت عمده یادگیری توسط خویش، طراحی شده است. مرکز یادگیری در واقع مکانی مناسب و مطلوب برای یادگیری فردی شده، فعال و یادگیرنده‌محور است (زارعی زوارکی، ۱۳۸۴). به‌طور کلی می‌توان گفت: توسعه فناوری آموزشی چندرسانه‌ای و سیستم‌های فرارسانه‌ای رایانه‌ای، و نیز افزایش علاقه به آموزش انفرادی و آموزش در قالب گروه‌های کوچک، به ایجاد محیط‌های خاصی منجر شده است که به

احتمال موفقیت را به حداکثر می‌رساند. مراکز یادگیری به یادگیرندگان امکان می‌دهند در تجربه یادگیری مشارکت کنند. همچنین، برای آن‌ها پاسخ و بازخورد فوری فراهم می‌کنند. آن‌ها شرایطی را فراهم می‌آورند تا یادگیرندگان زمان بیشتری را روی تکلیف یادگیری صرف کنند. بنابراین، عمده‌ترین مزایای مراکز یادگیری عبارت‌اند از:

۱. کمک انفرادی به یادگیرندگان؛
 ۲. پذیرش مسئولیت یادگیری توسط یادگیرندگان؛
 ۳. یادگیری براساس آهنگ یادگیری خود؛
 ۴. به حداکثر رساندن احتمال موفقیت؛
 ۵. به حداقل رساندن امکان شکست؛
 ۶. مشارکت فعال در تجربه یادگیری؛
 ۷. فراهم‌سازی پاسخ و بازخورد فوری برای پاسخ به یادگیرنده؛
 ۸. گذراندن زمان بیشتر روی تجربه‌های یادگیری (زارعی زوارکی، ۱۳۸۷):
- مراکز یادگیری نقاط ضعفی نیز دارند؛ از آن جمله: پرهزینه بودن، نیاز به زمان زیاد برای برنامه‌ریزی و ایجاد مرکز و جمع‌آوری و مرتب‌کردن تجهیزات، مواد و رسانه‌های مرکز. همچنین، معلمی که مرکز یادگیری را اداره می‌کند، باید مدیری تسهیل‌کننده و راهنمایی خوب باشد.

بنابراین، مرکز یادگیری محیطی برای کاربرد انواع رسانه‌های آموزشی به منظور تنوع بخشیدن به یادگیری و بر عهده گرفتن مسئولیت یادگیری توسط خود فرد است. در واقع مرکز یادگیری مکانی برای حرکت از آموزش محوری سنتی به یادگیری محوری مستقل و خودجوش یادگیرندگان است. این مرکز امکان ارائه خدمات متعدد و متنوع، و یادگیری آسان و لذت‌بخش را با توجه به تفاوت‌های فردی برای افراد فراهم می‌کند. مراکز یادگیری را براساس نوع استفاده‌کنندگان، می‌توان به مراکزی با عنوان محیط یادگیرنده محور، کتابخانه گسترش‌یافته، مکانی برای آموزش افراد ناتوان، و نهاد و مرکز یادگیری برخط تقسیم کرد. همچنین، مراکز یادگیری براساس زمان و مکان ارائه خدمات، به چهار دسته «وابسته به مکان، وابسته به زمان، وابسته به مکان و زمان، و تلفیقی» قابل تقسیم‌اند.

در برنامه‌ریزی برای راه‌اندازی مراکز یادگیری، عواملی چون افراد استفاده‌کننده از مرکز، تجهیزات و مواد و رسانه‌های مرکز، هدف مرکز، آموزش‌دهنده مرکز (آموزگار، معلم و استاد) و نظایر این‌ها مؤثر هستند. گذشته از اینکه مراکز یادگیری انواع تجربه‌های یادگیری چندرسانه‌ای را بی‌واسطه در اختیار یادگیرندگان قرار می‌دهند، عموماً تدریس و یادگیری فردی شده را به کار می‌گیرند.

مرکز یادگیری یادگیرندگان را تشویق می‌کند مسئولیت یادگیری خود را به عهده بگیرند و به آن‌ها اجازه می‌دهد تا با آهنگ (سرعت) متناسب با خود یاد بگیرند. بنابراین، امکان شکست را به حداقل و

منابع

۱. اسکات، اماندا (۱۳۸۴). طراحی و آشنایی با مراکز مواد و منابع یادگیری. ترجمه محمد رضا افضل نیا. تهران: تزکیه.
۲. زراعی زوارکی، اسماعیل (۱۳۸۷). طراحی مراکز یادگیری - بر اساس الگوی ASSUR. تهران: انتشارات علوم و فنون.
۳. زنگنه، حسین (۱۳۹۰). مبانی نظری و عملی تکنولوژی آموزشی. تهران: آوای نور.
۴. اسکات، اماندا (۱۹۹۷). مرکز یادگیری راهنمایی گام به گام برنامه ریزی، مدیریت و ارزشیابی مواد و منابع سازمانی - مترجم: افضل نیا، محمد رضا. تهران: تزکیه.